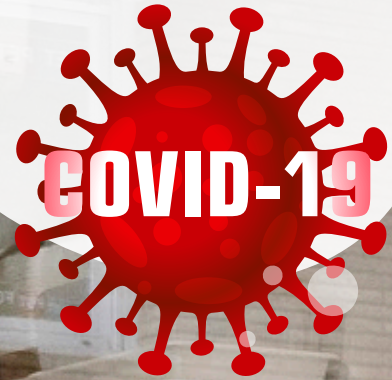

Càritas

Diocesana de Barcelona
Observatori de la Realitat Social

(Primer) impacte de la crisi de la **COVID-19** en
les famílies ateses per Càritas Diocesana de Barcelona

ÍNDEX

Resum executiu	3
Introducció	6
1. Impacte en l'àmbit laboral	7
2. Situació econòmica de les llars	9
3. Situació de l'habitatge	16
4. Convivència i cures	17
5. Educació i bretxa digital	19
6. Xarxes de suport i de solidaritat	22
7. Estat de salut	25
8. Expectatives davant el futur	28
Fitxa tècnica de la investigació	29

Resum executiu

Un empitjorament significatiu de les condicions de vida de les persones ateses,

La pandèmia de la COVID-19 té un impacte sense precedents en l'economia, el mercat laboral i la societat. S'ha produït un canvi d'escenari, que s'ha traduït en un empitjorament de les condicions de vida per a moltes persones que ja es trobaven en situació de vulnerabilitat. Una vegada més veiem que la crisi afecta de manera més intensa les famílies més fràgils, que tenien una economia precària i anaven subsistint en molts casos dins l'economia informal i que han vist que en quedar-se sense feina desapareixien els minsos ingressos que tenien. Les dificultats en l'habitatge, en la convivència i en les cures, l'eixamplament de la bretxa educativa i digital, els problemes de salut i les diferents xarxes relacionals existents completen la mirada sobre aquest primer impacte que la crisi ha portat a les famílies acompanyades per Càritas Diocesana de Barcelona.

...amb una destrucció d'ocupació especialment intensa, sobretot dins l'economia informal,

La frenada dràstica d'una part important de l'economia ha repercutit en un augment ràpid de l'atur, especialment per a les persones ateses per Càritas i els membres de les seves famílies. En concret, la taxa d'atur dels membres de la llar en edat de treballar ha augmentat 26 punts percentuals (15 en l'ocupació en l'economia informal i 11 en l'economia formal).

...que ha implicat una caiguda del 73% dels ingressos procedents d'aquest tipus d'ocupació,

Les famílies amb ingressos han vist que aquests es reduïen un 36% des de l'inici de la crisi. La reducció més important s'ha produït entre els ingressos procedents de l'ocupació informal, que han caigut un 73%, mentre que els ingressos de les ocupacions formals s'han reduït a gairebé la meitat. Aquesta situació afecta en major mesura les llars els membres de les quals no es troben en situació administrativa regular i que han de buscar ocupació dins el mercat informal, i els deixa totalment desprotegits perquè es queden sense possibilitat de treballar i a la vegada sense poder accedir a prestacions com la renda garantida de ciutadania o l'ingrés mínim vital.

...i un augment fort del nombre de llars ateses sense ingressos, fins a superar el 25%.

L'impacte en els ingressos de les llars ha estat de tal envergadura que ha provocat que una de cada quatre llars no disposi ara mateix de cap ingrés: aproximadament 8.000 persones que resideixen en llars acompanyades per Càritas no ingressen ni un sol euro a hores d'ara, cosa que representa un increment de 17 punts percentuals.

És aquest, per tant, un col·lectiu al qual hem de posar atenció i que ens pot anticipar allò que vindrà en cas que la crisi de la COVID-19 s'allargui. Si no es prenen mesures oportunes, aquesta situació, d'una banda, intensificarà les dificultats de les famílies que s'han quedat sense ingressos i, de l'altra, s'expandiria a noves llars.

Augmenten 20 punts percentuals les llars ateses en situació de pobresa extrema, fins al 67,4%.

La dinàmica de desaparició o reducció dels ingressos ha fet incrementar encara més la situació de pobresa relativa i de pobresa extrema. Així, la pobresa extrema¹ (menys de 457 € per a una persona i menys de 961 € per a dos adults i dos menors d'edat) s'ha incrementat 19,8 punts percentuals entre les llars ateses, que ja representen el 67,4% del total. És a dir, aproximadament 22.000 persones que viuen a les llars ateses per Càritas Diocesana de Barcelona es troben en situació de pobresa extrema.

Les famílies suporten greus conseqüències per aquesta notable reducció dels ingressos, que es manifesta en el fet de no portar una dieta adequada (el 41,3%) o en la impossibilitat de comprar medicaments (23,8%).

S'incrementa el risc de desnonament, perquè dues de cada cinc llars no poden atendre les despeses d'habitatge.

Des de l'inici de la crisi i del període de confinament, l'espai on residim ha adquirit una importància vital i ens ha recordat fins a quin punt l'habitatge representa l'espai bàsic de seguretat per a qualsevol família. Aquesta crisi ha vingut a agreujar la delicada situació que ja existia i ens situa més a prop d'una possible emergència habitacional, ja que més de 14.000 persones acompanyades per Càritas Diocesana de Barcelona formen part de llars que no disposen de diners per pagar l'habitatge ni els subministraments i, de fet, prop d'una de cada cinc famílies (17%) es pot veure obligada a haver d'abandonar el seu habitatge, ja sigui per desnonament o per haver de buscar un habitatge amb costos encara més reduïts.

El confinament dificulta la convivència, la conciliació i el seguiment dels estudis en una gran part de les llars ateses...

La crisi de la COVID-19 i les mesures de confinament han dificultat la convivència i la conciliació de la vida laboral i familiar, cosa que ha fet augmentar els conflictes un 19% i ha impossibilitat el fet de compatibilitzar la feina amb la cura de fills, ja que un 13% de les llars amb menors d'edat ha renunciat a una feina per fer-se càrrec dels nens.

En una de cada tres llars ha baixat el rendiment escolar i els estudiants han tingut dificultats per seguir el ritme d'estudis des de casa, tant per no comptar amb dispositius electrònics i/o connexió a Internet com per tenir dificultats personals.

¹ Mesurada a partir del llindar específic de Catalunya.

Es constata que persisteix la bretxa digital: més de 3.600 persones que resideixen a l'11% de les llars acompanyades per Càritas no compten amb connexió a Internet i una de cada tres (35%) no té habilitats per realitzar tràmits administratius per aquesta via.

La bretxa digital ha assolit un impacte excepcional durant aquesta crisi, en què el seguiment escolar i els tràmits amb l'Administració i altres institucions (sol·licitud d'ajuts, recerca de feina) han requerit la disponibilitat i l'habilitat de la interacció digital. Com a conseqüència de la persistència de la bretxa digital, tres de cada deu llars han perdut oportunitats d'ocupació i formació. I una quarta part no ha pogut accedir a determinades ajudes de l'Administració pel mateix motiu.

...i, en canvi, reforça els llaços familiars i comunitaris

Es reforcen els llaços en l'entorn familiar, es fan més estrets els llaços d'amistat i les relacions de veïnatge s'han intensificat, fins al punt que la sensació de comunitat triplica la sensació de pèrdua relacional amb els veïns més propers.

L'impacte negatiu sobre la salut és significatiu...

Pel que fa a la salut, la crisi i el confinament tenen un impacte negatiu sobre la salut, especialment sobre l'estat psicoemocional de les llars. Una de cada tres llars ha vist com empitjorava l'estat físic general dels seus membres. I en set de cada deu llars la crisi ha provocat un increment de l'ansietat i/o la dificultat per dormir. En estreta relació amb l'estat de salut, de vegades com a causa i de vegades com a efecte, s'han incrementat els conflictes a la llar.

...agreuja per la por i la incertesa sobre el futur,...

Finalment, el futur s'observa amb més incertesa que mai, la realitat inestable i insegura en la qual es desenvolupen moltes de les famílies acompanyades per Càritas, juntament amb la incertesa afegida per la crisi, han provocat que la preocupació i la por hagin guanyat posicions en el futur pròxim.

...però amb un sentiment d'esperança compartit per 9 de cada 10 llars

Però davant de les debilitats de les mateixes condicions de vida de les famílies, i les amenaces del futur incert, són moltes les persones, nou de cada deu, que observen l'horitzó de les seves vides amb l'esperança de poder avançar cap a una vida millor dins una comunitat millor.

Introducció

El 31 de desembre de 2019 el Govern xinès alertava oficialment de la presència d'una nova malaltia infecciosa provocada per un nou coronavirus d'origen desconegut (SARS-CoV-2). Posteriorment, la malaltia es va denominar COVID-19 i el passat 25 de maig, l'Organització Mundial de la Salut (OMS) confirmava 5,4 milions de casos arreu del món, una expansió de velocitat vertiginosa propiciada per l'economia globalitzada i que afectava en aquell moment la pràctica totalitat dels països del món. Al final del mes de maig la COVID-19 ha causat la mort de més de 345.000 persones al món, més de 28.000 a Espanya i 5.600 a Catalunya. A més, ha suposat un esforç assistencial extraordinari, amb hospitals dedicats gairebé en exclusiva a aquesta nova malaltia, i la necessitat de duplicar o triplicar el nombre d'unitats de cures intensives disponibles.

Les mesures d'alentiment de l'activitat econòmica i de confinament de gran part de la població s'han aplicat en la majoria dels països més afectats. A Espanya han estat especialment estrictes, amb un notable impacte sobre la vida diària i sobre l'activitat laboral i empresarial.

En aquest context, Càritas Diocesana de Barcelona, ha seguit treballant al límit de les seves possibilitats i de la seva capacitat, per seguir al costat de les famílies més vulnerables, i elabora aquest estudi que mesura l'impacte de la crisi de la COVID-19 sobre les llars ateses el darrer any.

Les conclusions a les quals arriba aquest informe són eloqüents i parlen per si soles de com una crisi, en un inici de naturalesa eminentment sanitària, s'ha convertit en només unes setmanes en una crisi de profund impacte social.

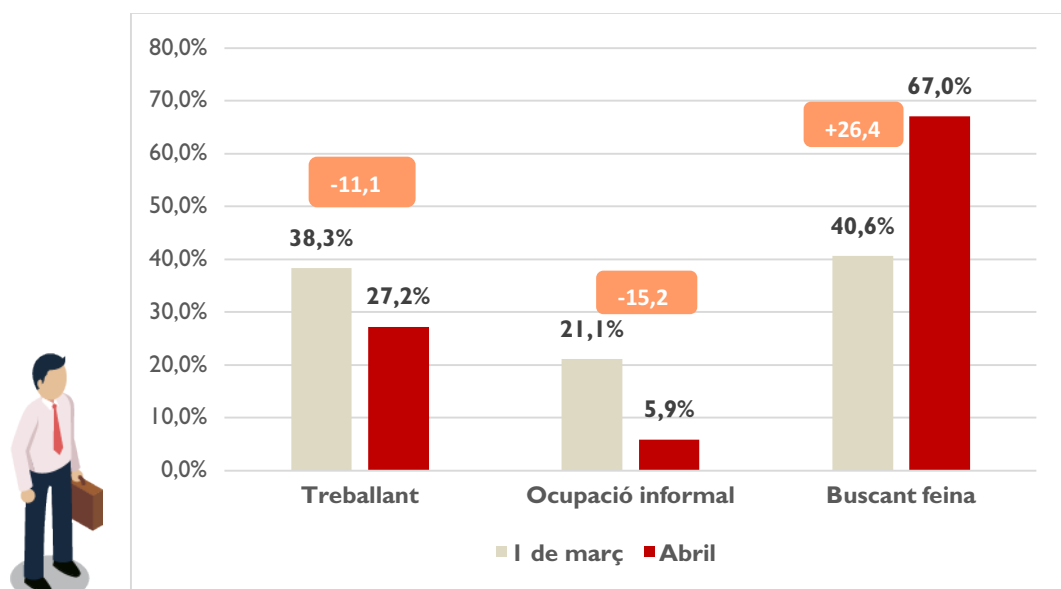
I. Impacte en l'àmbit laboral

La taxa d'atur dels membres de la llar augmenta 26 punts i afecta el 67% de les persones

La dràstica frenada de l'economia ha suposat una pèrdua notable de llocs de treball, formals o informals, en el si de les llars ateses per Càritas Diocesana de Barcelona. Es tracta de llars amb dificultats serioses d'accés al mercat laboral formal i informal. De fet, l'1 de març el 40,6% de les persones que vivien a les llars ateses per Càritas i que estaven en condicions de treballar es trobaven aturades. L'impacte de la COVID-19 eleva aquest percentatge a un 66,9% en l'actualitat, un creixement notable que posa en serioses dificultats econòmiques un gran nombre de llars.

Si bé és cert que les mesures decretades per l'estat d'alarma han provocat ràpidament una pèrdua d'ocupació en el conjunt de la societat espanyola, són molt eloqüents les dades comparatives del conjunt de la població amb les de les famílies ateses per Càritas a la diòcesi de Barcelona. Mentre que per al conjunt de la població de la província de Barcelona l'increment de la taxa d'atur registrat se situa en dos punts percentuals² entre el febrer i l'abril, en aquest mateix període la taxa d'atur dels membres de la llar ha augmentat 26 punts percentuals entre les famílies acompanyades per Càritas Diocesana de Barcelona.

Gràfic I. Situació laboral de les persones en edat de treballar que viuen a les llars ateses per Càritas abans i després de la COVID-19

² Si es calcula la taxa d'atur registrat a partir de les dades d'atur registrat i de les afiliacions a la Seguretat Social de la província de Barcelona entre febrer i abril l'augment és de 2 punts percentuals, des del 9,9% el febrer fins a l'11,9% l'abril.

La pèrdua d'ocupació ha estat de major intensitat en l'economia informal (15,2 punts)

En el cas dels treballadors per compte aliè i els autònoms la destrucció d'ocupació s'ha situat en 11,1 punts percentuals (és a dir, han passat de representar el 38,3% el febrer al 27,2% l'abril), i en el cas dels que ho feien en l'economia informal la pèrdua d'ocupació ha estat de major dimensió, en concret de 15,2 punts percentuals (és a dir, han passat de representar el 21,1% al 5,9%).

La paralització de l'economia sembla haver afectat en major mesura les activitats informals, com els serveis domèstics, la cura i l'acompanyament a menors, majors i dependents, la venda ambulat o la recollida de residus. Aquestes ocupacions tenen més pes en les llars ateses per Càritas Diocesana de Barcelona que en el conjunt de l' Estat, cosa que posa de manifest que les xarxes informals d'ocupació estan més desenvolupades en ciutats grans com les de la diòcesi de Barcelona (Barcelona, l'Hospitalet, Badalona, Santa Coloma, etc.), llocs que també són pols d'atracció de persones migrants que fugen de situacions de conflicte als seus països d'origen. Així, l'1 de març les persones que vivien a les llars ateses per Càritas Diocesana de Barcelona amb treballs precaris en economia informal representaven un 21,1% en comparació amb el 14,5% en l'àmbit estatal. En conseqüència, la destrucció d'aquests llocs de treball informals ha estat de major magnitud a la diòcesi de Barcelona, 15,2 davant de 8,2, pràcticament el doble de punts de descens que en el conjunt de l'Estat. Aquesta major dimensió de l'activitat informal en el conjunt de l'ocupació té conseqüències directes sobre l'economia de les llars. La més evident és que aquestes persones no tenen dret a rebre la prestació per atur o acollir-se als expedients de regulació temporals d'ocupació (ERTOs), que ha posat en marxa el Govern de l'Estat.

Les persones que treballen majoritàriament en l'economia informal són les que no tenen una situació administrativa regularitzada. Les llars ateses per Càritas Diocesana de Barcelona amb tots els membres en situació administrativa irregular han tingut una caiguda de l'ocupació de 38 punts percentuals, des del 55% fins al 17%, i la proporció d'aturades ja representa el 83%. Són persones que tampoc no tenen accés ni a la darrera xarxa de protecció recentment aprovada pel Govern estatal, com és l'ingrés mínim vital.

2. Situació econòmica de les llars

Els ingressos de les llars han caigut un 36%

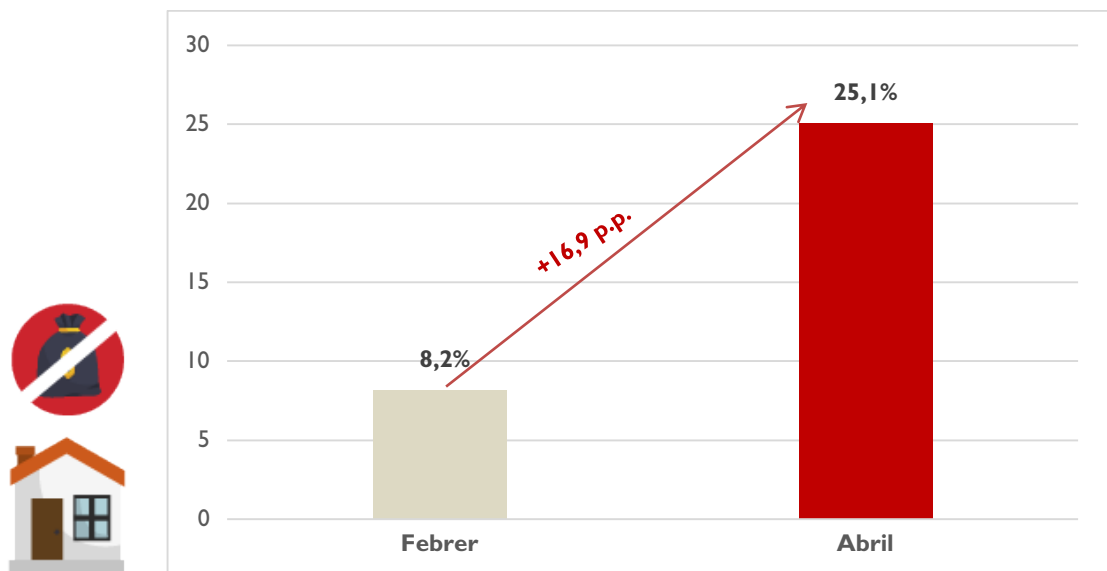
La brusca frenada de l'economia que suposa la crisi originada per la COVID-19 i aquesta reducció d'ocupació es reflecteix en el fet que els ingressos de les llars ateses per Càritas Diocesana de Barcelona han caigut un 36%. Si ja es tractava de llars amb uns ingressos baixos, aquesta reducció aboca, com veurem més endavant, un gran nombre de famílies a situacions de pobresa. S'ha passat d'una mitjana de 832 euros d'ingressos per llar el mes de febrer a 532 euros el mes d'abril.

Fort increment del nombre de llars sense ingressos, que ja superen el 25%

Una de les situacions més preocupants que ens deixa aquesta crisi és la de les famílies sense ingressos, que representaven el 8,2% de les llars ateses per Càritas Diocesana de Barcelona el mes de febrer, però que a principi de maig pugen fins al 25,1%.

Aquest vertiginós augment de més de 16 punts percentuals suposa un creixement del 206% de les llars sense ingressos. Es tracta de llars que no han aconseguit ingressos derivats de la feina, però que tampoc no reben ajudes per part de l'Administració.

Gràfic 2. Evolució de les llars que no reben cap ingrés

Aquest augment és molt més gran que el que es dona en el conjunt d'Espanya, que s'ha situat en el 136%, on el percentatge de llars sense ingressos era més gran que a la diòcesi de Barcelona el mes de febrer (12,2% en comparació del 8,2%).

Per tant, aquest és un col·lectiu al qual hem de posar atenció i que ens pot anunciar allò que vindrà en cas que la crisi de la COVID-19 s'allargui. Si no es prenen mesures oportunes, aquesta situació, d'una banda, intensificarà les dificultats de les famílies que s'han quedat sense ingressos i, de l'altra, s'estendrà a noves llars.

Convé assenyalar igualment que l'alentiment de l'economia es prolonga durant aquest mes de maig, per la qual cosa es pot estimar que el nombre de llars sense ingressos ha pogut seguir augmentant després del moment d'elaboració d'aquest estudi.

Els ingressos provinents de l'ocupació formal cauen un 42,3% i els de l'ocupació informal, un 73,1%.

Els recursos econòmics de les llars que procedeixen de l'ocupació formal s'han reduït gairebé a la meitat (42,3%), dada que mostra la delicada situació en què es troben moltes famílies acompanyades per Càritas. Tanmateix, la caiguda és encara més gran en els ingressos procedents de l'ocupació informal, que es redueix més d'un 73,1%. I aquí convé recordar que la reducció dels ingressos de l'ocupació informal és especialment preocupant, ja que no hi ha prestacions o subsidi d'atur que permetin esmorteir aquesta situació.

En l'altre extrem es troben els ingressos procedents de prestacions o subsidis per atur, que s'han incrementat un 66%, cosa que torna a ser indicativa de la destrucció de llocs de treball que s'ha produït en els mesos de març i abril.

Finalment, observem també un lleuger increment del 4,4% en el volum d'ingressos percebuts en conceptes de rendes mínimes. Aquestes ajudes, tant per l'escàs augment que han tingut com per l'increment de llars que no obtenen cap tipus d'ingrés, indiquen que aquests mecanismes no han funcionat com a correctors àgils que puguin haver donat resposta a les necessitats de les famílies.

Taula 1. Fonts d'ingressos del total de llars

Procedència ingressos	Variació percentual
Ocupació formal	-42,3%
Ocupació informal	-73,1%
Prestació o subsidi d'atur	+66%
Renda garantida de ciutadania	+4,4%

A continuació, posem el focus en les famílies que mantenen algun tipus d'ingrés, és a dir, excloem de l'anàlisi les llars que no obtenen cap ingrés, que, com dèiem, en aquest moment suposen el 25,1% de les famílies ateses per Càritas a la diòcesi de Barcelona.

Així, en la taula 2, es mostren les fonts d'ingressos i les quantitats mitjanes que han tingut una variació major entre febrer i abril. Entre les llars que mantenen els ingressos provinents de l'ocupació es pot observar que han caigut un 16,3% en el cas de l'ocupació formal i un 18,8% en la informal. La caiguda és més gran que a la resta de l'Estat (11,3% i 12,4% respectivament). A més, aquestes reduccions no es veuen compensades per l'increment molt més moderat en la renda garantida de ciutadania (4,4%), mentre que les prestacions o subsidis per atur gairebé no registren variació.

Taula 2. Ingressos mitjans i variacions mitjanes per tipus d'ingrés
(excloses les llars sense ingressos)

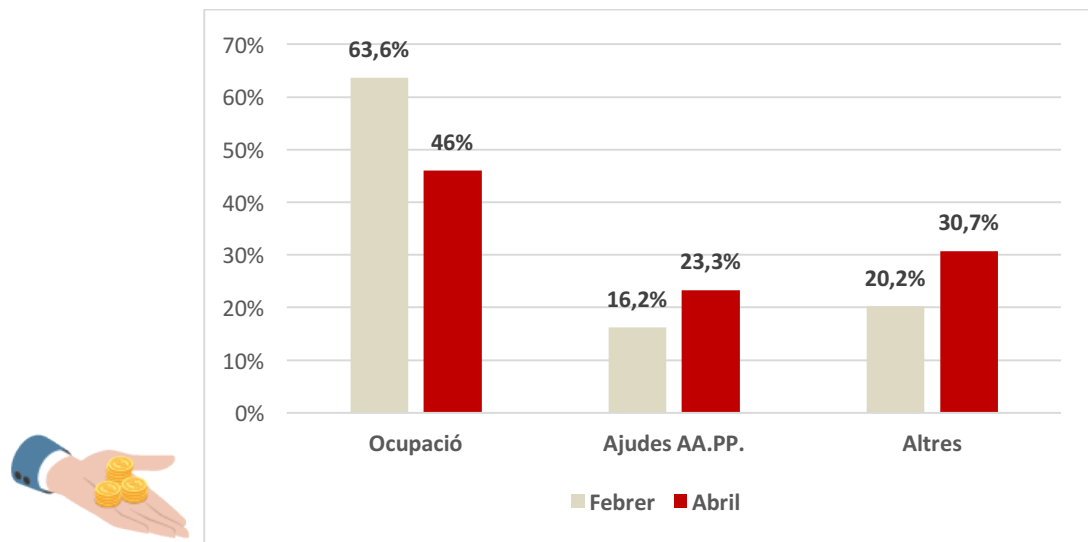
Procedència dels ingressos	Mitjana de febrer (euros)	Mitjana d'abril (euros)	Variació percentual
Ocupació formal	1070,4	895,4	-16,3
Ocupació informal	602,5	489,5	-18,8
Prestació o subsidi d'atur	550,1	548,6	-0,3
Renda garantida de ciutadania	711,9	743,1	4,4

Com a conseqüència, l'estructura dels ingressos de les llars ha experimentat un canvi notable en el termini de poques setmanes, i ha deixat unes llars més fràgils, amb menys capacitat de generació de recursos econòmics per la via de l'ocupació i més dependents de les transferències econòmiques procedents de les administracions i de les organitzacions del tercer sector.

Així, en l'estructura d'ingressos agrupats de les llars, creix el pes dels ajuts de les administracions, que passa del 16,2% el febrer al 23,3% l'abril i disminueixen els procedents de l'ocupació formal i informal.

Per tant, s'observa una preocupant dependència major dels ingressos obtinguts mitjançant ajudes públiques per part de les famílies ateses per Càritas Diocesana de Barcelona.

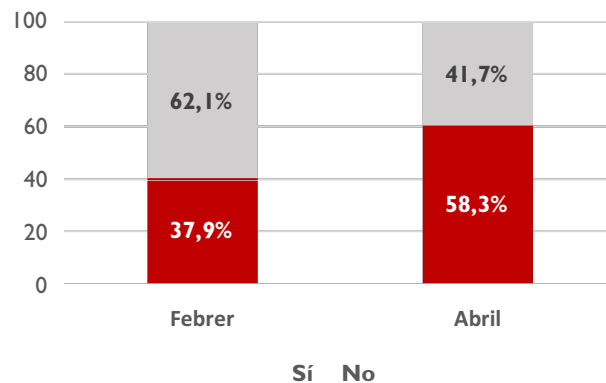
Gràfic 3. Distribució percentual dels ingressos agrupats (excloses les llars sense ingressos)

Augmenta 20,4 punts percentuals la proporció de llars que se situen per sota del llindar estatal de pobresa extrema...

La crisi actual ha provocat que una de cada tres llars hagi caigut en situacions de pobresa extrema en què abans no es trobaven segons el llindar estatal (menys de 370 € mensuals per a una persona i menys de 776 € per a dos adults). Aquest increment de 20,4 punts percentuals suposa que gairebé sis de cada deu famílies ateses a Càritas Diocesana Barcelona (58,3%) es troben per sota del llindar estatal de la pobresa extrema.

Gràfic 4. Evolució de llars en pobresa extrema (llindar estatal)

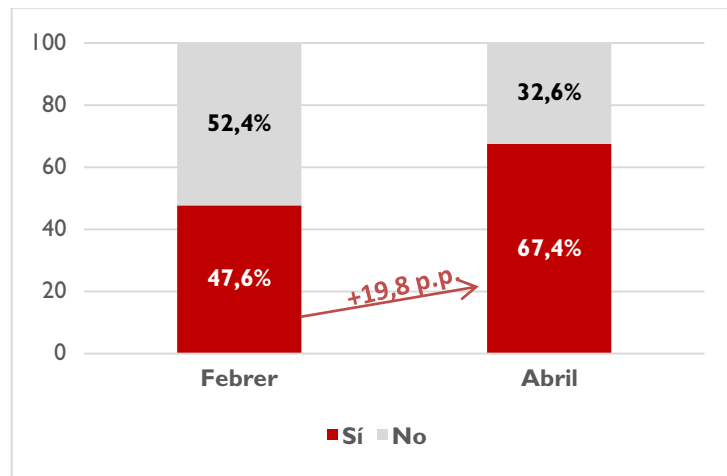

L'increment de llars en situació de pobresa extrema és molt més gran que el que es dona en el conjunt de l'Estat (15,6 punts), si bé és cert que el febrer suposaven un 52,2% de les llars (més de 14 punts per sobre de la Diòcesi de Barcelona) i ara suposen un 67,8% (encara gairebé deu punts per sobre). Certament, ha tingut un impacte més gran, que ha fet que moltes famílies que no es trobaven en aquesta situació hi hagin passat. Una de les causes n'és, possiblement, el major pes de l'economia informal a la diòcesi de Barcelona i la important destrucció d'ocupació en aquestes activitats que ha provocat la crisi de la COVID-19.

...mentre que, segons el llindar autonòmic, les llars en situació de pobresa extrema representen el 67,4% del total

A continuació s'analitzen els nivells de pobresa extrema i relativa segons els llindars específics de Catalunya. Pel que fa a la pobresa extrema, el llindar de Catalunya fa referència a les llars que disposen de menys de 457 € mensuals per a una persona i menys de 960,8 € per a dos adults i dos menors.

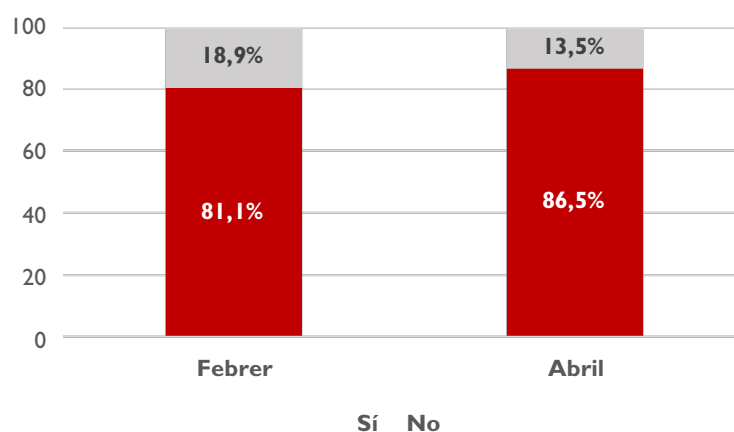
Gràfic 5. Evolució de les llars en situació de pobresa extrema segons el llindar de Catalunya

L'augment de llars en situació de pobresa extrema segons el llindar específic de Catalunya se situa en 19,8 punts percentuals, des del 47,6% el febrer fins al 67,4% l'abril, cosa que representa que dues de cada tres llars ateses per Càritas Diocesana de Barcelona es troben en situació de pobresa extrema l'abril.

Pel que fa a la pobresa relativa segons el llindar de Catalunya (recordem que són les llars amb ingressos inferiors a 915,10 € mensuals per a una persona i menys de 1.921,75 € per a dos adults i dos menors), l'augment ha estat de 5,4 punts percentuals, i les llars en situació de pobresa relativa ja s'acosten al 90% l'abril.

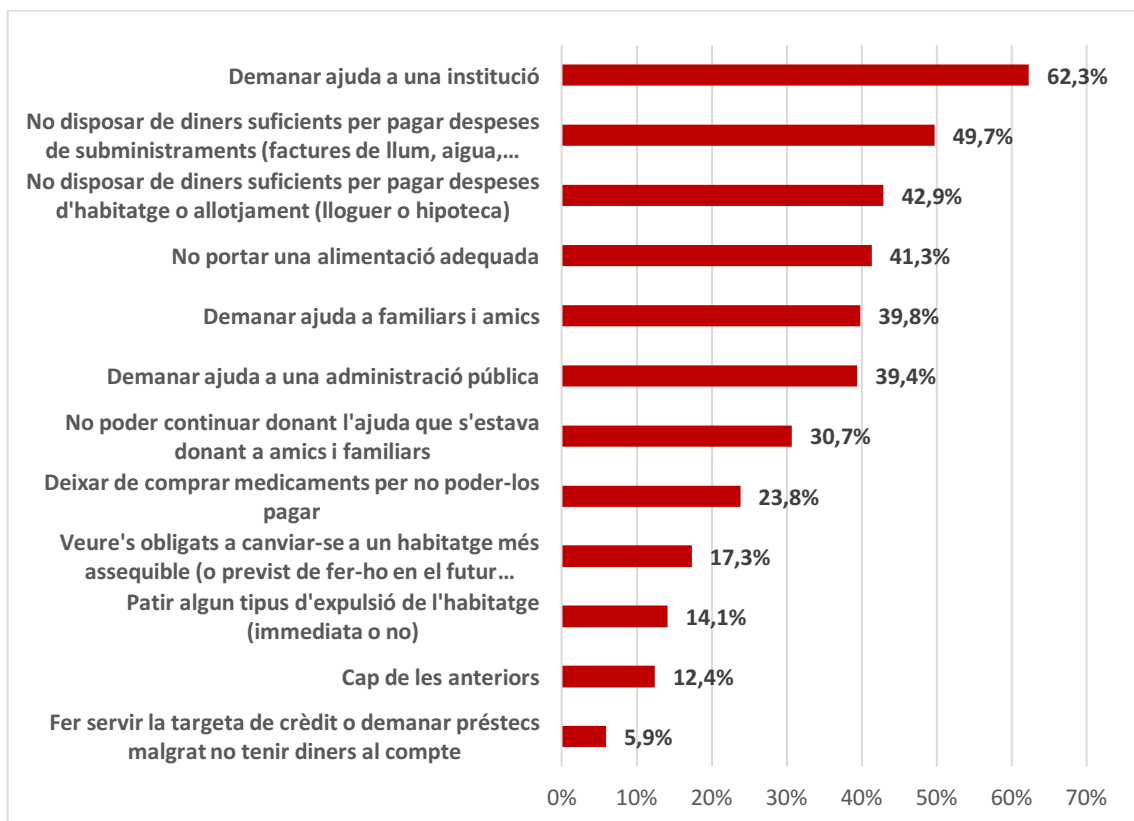
Gràfic 6. Evolució de les llars en situació de pobresa relativa segons el llindar de Catalunya

La COVID-19 ens deixa unes llars més fràgils: més de la meitat no poden atendre les despeses bàsiques

Aquest context socioeconòmic condueix les famílies a dificultats greus per a la gestió econòmica de la seva llar. La majoria (87,6%) mostren haver patit algun tipus de dificultat per aconseguir una gestió familiar sanejada i només el 12,4% restant reconeix que no ha hagut d'afrontar cap de les dificultats que es mostren en el gràfic 7.

Gràfic 7. Dificultats econòmiques provocades per la crisi de la COVID-19 (%)

Així, per exemple, la meitat de les llars admet no disposar de diners suficients per pagar les despeses de subministraments (49,7%). Així mateix, més de 4 de cada 10 llars ha tingut dificultats per atendre les despeses de lloguer o d'hipoteca (42,9%). En el mateix sentit, un 41,3% ha hagut de reduir les despeses d'alimentació i en conseqüència no porta una dieta adequada. S'ha arribat a l'extrem que un 23,8% ha deixat de comprar els medicaments que necessita.

Com a conseqüència, una gran majoria de les llars s'ha vist obligada a demanar ajuda econòmica o de qualsevol altre tipus, tant a institucions (62,3%) com a l'Administració pública (39,4%) o familiars i amics (39,8%). També es pot comprovar que hi ha famílies que han sol·licitat ajuda a més d'una font.

3. Situació de l'habitatge

Augmenta el risc de desnonament, perquè prop de la meitat de les llars ateses no poden pagar les despeses de l'habitatge

La crisi de la COVID-19 ha provocat que un 42,9% de les llars no puguin atendre els pagaments de lloguer o hipoteca, cosa que significa que un gran nombre de persones ateses per Càritas Diocesana de Barcelona són a les portes d'una crisi d'emergència habitacional. De fet, un 17,3% de les llars s'han vist obligades (o s'ho plantegen com a opció futura) a mudar-se a un habitatge més assequible. Una realitat menys freqüent però que pateix un elevat 14,1% de les llars ateses és l'amenaça d'expulsió de l'habitatge. Això succeeix en un moment d'alça dels preus de lloguer tant de pisos com d'habitacions en pisos compartits a les ciutats, que poden dificultar en gran manera la recerca d'un habitatge adequat.

Taula 3. Dificultats econòmiques provocades per la crisi COVID-19 (%)

	Percentatge de respostes
No disposar de diners suficients per pagar les despeses de subministraments (factures de llum, aigua, gas, internet).	49,7%
No disposar de diners suficients per pagar despeses de l'habitatge o allotjament (lloguer, hipoteca)	42,9%
Veure's obligats a canviar-se a un habitatge més assequible (o tenir-ho com a opció en el futur immediat)	17,3%
Patir algun tipus d'amenaça d'expulsió de l'habitatge (immediata o no)	14,1%

La nota positiva la trobem en el comportament solidari de molts dels arrendadors; així, el 34,3% de les famílies han pogut ajornar algun pagament i el 4,1% han aconseguit amb èxit negociar a la baixa el preu del lloguer. Tanmateix, aquestes notes positives es veuen entelades per intents d'abusos de poder per part dels arrendadors que han patit les famílies (8,7%).

Taula 4. Situacions que es donen a les llars en règim de lloguer

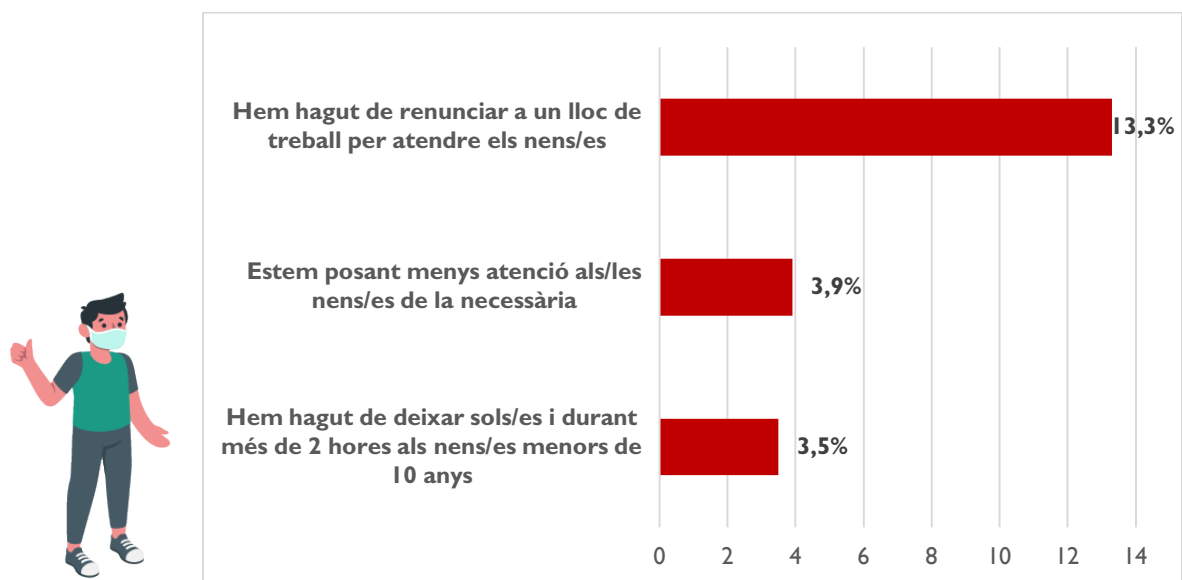
Situació amb l'arrendatari	Percentatge de respostes
L'arrendatari m'ha ajornat algun pagament que no he pogut fer	34,3%
He negociat una baixada del preu del lloguer amb èxit	4,1%
He estat víctima d'un intent d'abusos de poder (pujada del preu del lloguer, abusos legals, etc.)	8,7%

4. Convivència i cures

Es dificulta la conciliació laboral i familiar: nombroses famílies no poden compatibilitzar el treball amb la cura dels menors a la llar

La crisi de la COVID-19 i les mesures de confinament han trastocat la convivència habitual a les llars. La suspensió de les activitats escolars i extraescolars ha suposat una càrrega addicional a les famílies. Un 13,3% de les llars amb menors ha hagut de renunciar a una ocupació o lloc de treball per fer-se càrrec dels nens.

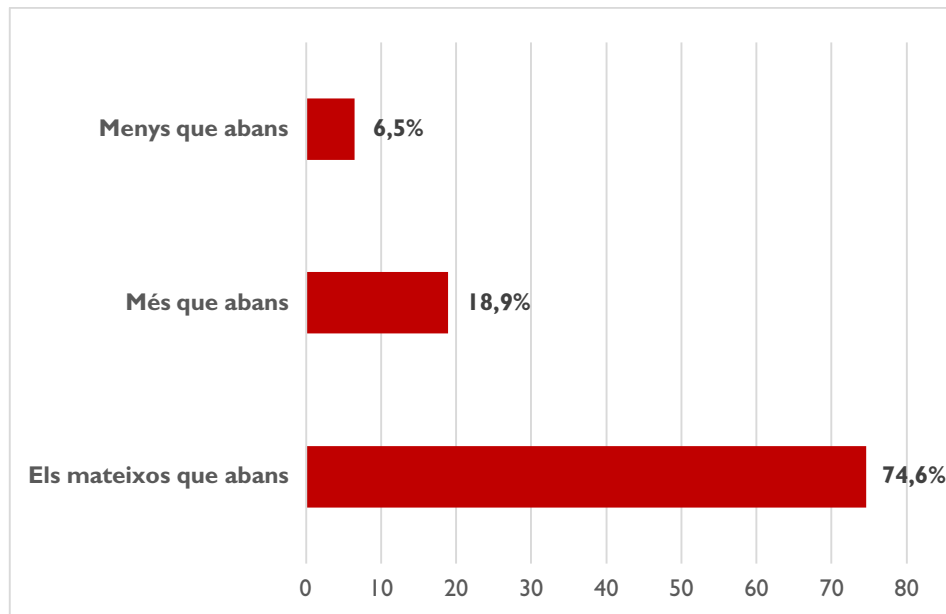
Gràfic 8. Cura de menors arran de la crisi de la COVID-19 (%)

Tot i així, un 4% dels progenitors de les famílies acompanyades per Càritas considera que posa menys atenció de la necessària als seus fills. En el mateix sentit, gairebé un 3,5% ha hagut de deixar sols els menors durant llargs períodes de temps.

D'altra banda, el confinament posa a prova la convivència. Un 18,9% de les famílies han observat que els conflictes a la llar han augmentat amb aquesta nova situació.

Gràfic 9. Conflictes a la llar durant la crisi de la COVID-19 (%)

5. Educació i bretxa digital

Baixa el rendiment escolar a una de cada tres llars

Una de cada tres llars (32,4%) afirma que disminueix el rendiment escolar dels seus menors en no poder seguir el ritme marcat pel centre d'ensenyament.

Taula 5. Rendiment escolar: seguiment del ritme marcat per l'escola

Rendiment escolar	Percentatge de casos
Igual que la majoria dels seus companys	62,4%
Pitjor que la majoria dels seus companys (per dificultats personals)	16,4%
Pitjor que la majoria dels seus companys (per no comptar amb dispositius electrònics i/o connexió a internet)	16,0%
Millor que la majoria dels companys	5,2%

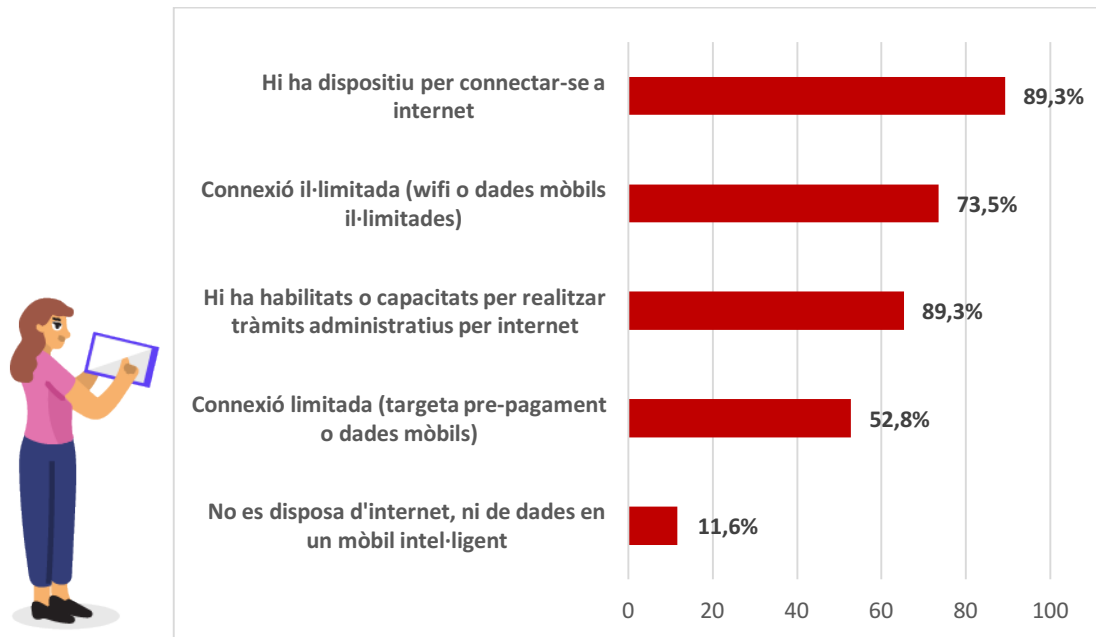
La suspensió de les classes presencials s'ha substituït per docència virtual o teledocència. En aquest context, un 16% de les llars assenyalen que els menors no compten amb dispositius electrònics i/o connexió a internet. També s'ha de tenir en compte l'exigència de tenir un dispositiu per a cada menor que en moltes llars no és possible.

Així mateix, l'excepcionalitat en la convivència i la preocupació familiar provocada per la situació laboral i econòmica formen un conjunt desfavorable per a l'aprenentatge. Així, el fet que aquests nens es quedin enrere en l'àmbit escolar en molts casos significarà perpetuar la seva situació de pobresa i exclusió.

Persisteix la bretxa digital: un 11,6% de les llars no disposen de connexió a internet i una de cada tres (un 34,7%) no té habilitats per realitzar tràmits administratius per aquesta via.

La gran majoria de les llars, el 89,3%, ha obtingut dispositius per connectar-se a internet (telèfon intel·ligent, tauleta, ordinador personal). També la majoria d'elles compta amb alguna connexió a internet. Tanmateix, aquesta dada no ha d'amagar que hi ha encara nombroses persones que viuen en llars ateses per Càritas Diocesana de Barcelona que no disposen d'internet.

Gràfic 10. Disposició de connexió, dispositius i capacitat en les llars (%)

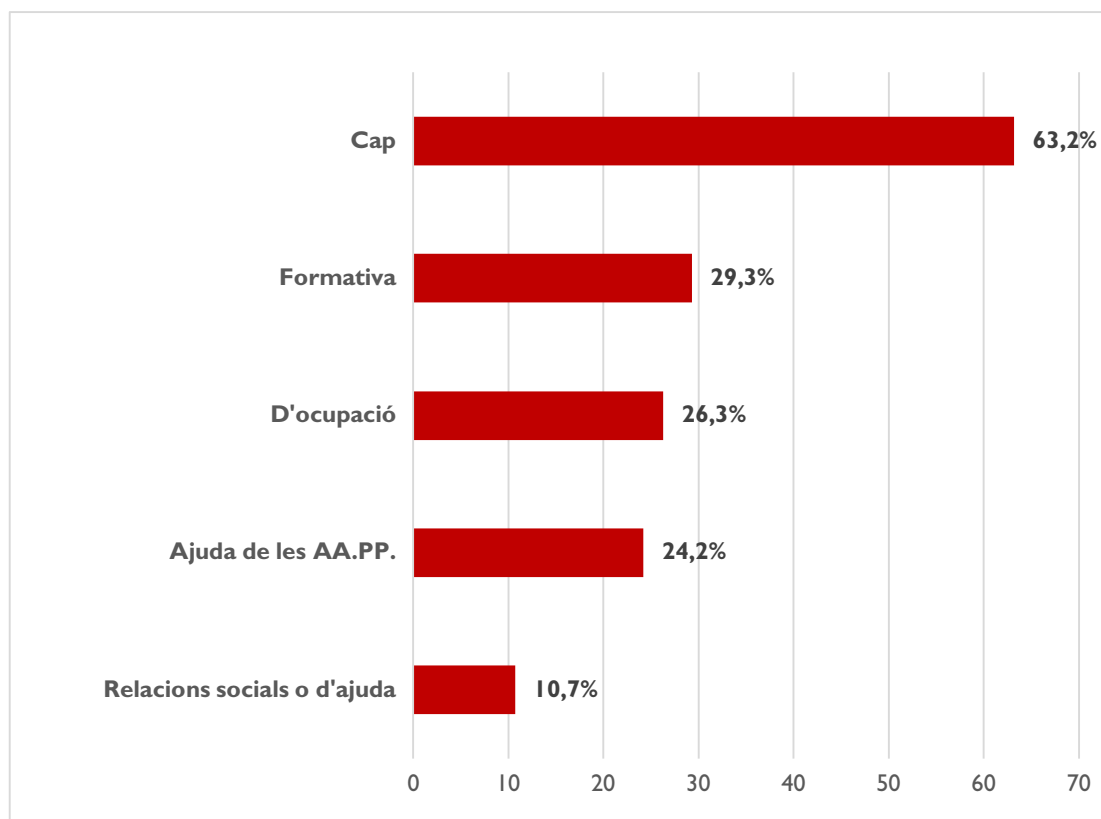
No obstant això, persisteix la bretxa digital tant en la disponibilitat de dispositius o connexió (un 11,6% no disposa d'internet) com en l'aspecte formatiu o d'alfabetització digital. En aquest últim sentit, un 34,7% de les llars admeten que no compten amb les habilitats o capacitats necessàries per fer tràmits administratius a través d'internet.

Aquesta bretxa digital ha estat determinant en el context de l'estat d'alarma, però al seu torn, si persisteix, anuncia greus dificultats per aconseguir la integració en una societat que camina a marxes forçades cap a la digitalització de molts dels seus processos educatius, laborals i administratius.

La generalització de la tramitació digital exclou nombroses llars de la sol·licitud d'ajuts, la recerca de feina o la formació.

De fet, tres de cada deu llars ja han perdut, durant el període de març a maig, oportunitats de formació. I una quarta part ha perdut oportunitats d'ocupació o no ha pogut accedir a determinades ajudes de l'Administració com a conseqüència de la bretxa digital.

Gràfic I I. Oportunitats perdudes per la bretxa digital (%)

6. Xarxes de suport i de solidaritat

La crisi de la COVID-19 deteriora la ja feble xarxa de suport de les llars.

Com hem vist, la crisi de la COVID-19 afecta de manera molt intensa les famílies que acompanya Càritas Diocesana de Barcelona. Aquesta circumstància debilita les possibilitats de suport de les famílies de tal manera que en l'actualitat un 30,7% de les llars no pot continuar prestant l'ajuda que donava a familiars o amics.

Taula 6. Disponibilitat de persones que poden ajudar segons diferents supòsits

	Febrer de 2020	Actualitat	
	Sí	Sí	Variació
Pot ajudar a aconseguir una ocupació	32,9%	26%	-6,9
Ocasionalment et pot prestar diners per a un imprevist (fins a 300 €)	34,8%	31,8%	-3,0
Et pot assessorar per realitzar gestions o papers	42,8%	37,2%	-5,6
T'ofereix suport emocional quan et trobes malament	62,5%	62,2%	-0,3
Ocasionalment et pot cuidar si estàs malat o ajudar amb els teus fills o majors dependents	47,9%	46,6%	-1,3

En primer lloc, podem veure que, excepte en el suport emocional, en totes les altres categories partíem, ja abans de la COVID-19, d'uns percentatges per sota del 50%. Això vol dir que més de la meitat de les famílies ateses per Càritas Diocesana de Barcelona no comptaven amb persones o xarxes que poguessin ajudar en cap dels supòsits de tipus econòmic o administratiu.

L'impacte negatiu es concreta amb més força en l'àmbit econòmic i laboral. Es redueixen les persones a les quals es pot recórrer per a un préstec, per aconseguir una feina o per fer gestions administratives. Per tant, es redueix el cercle de persones que poden donar un cop de mà en aquests àmbits, si bé es mantenen millor els suports que fan referència als àmbits de la cura i del suport emocional.

Si observem com s'han debilitat aquestes xarxes de manera diferencial pel lloc d'origen de les persones que conformen la llar, veiem que són les llars amb persones de nacionalitat estrangera les que surten pitjor parades d'aquesta situació.

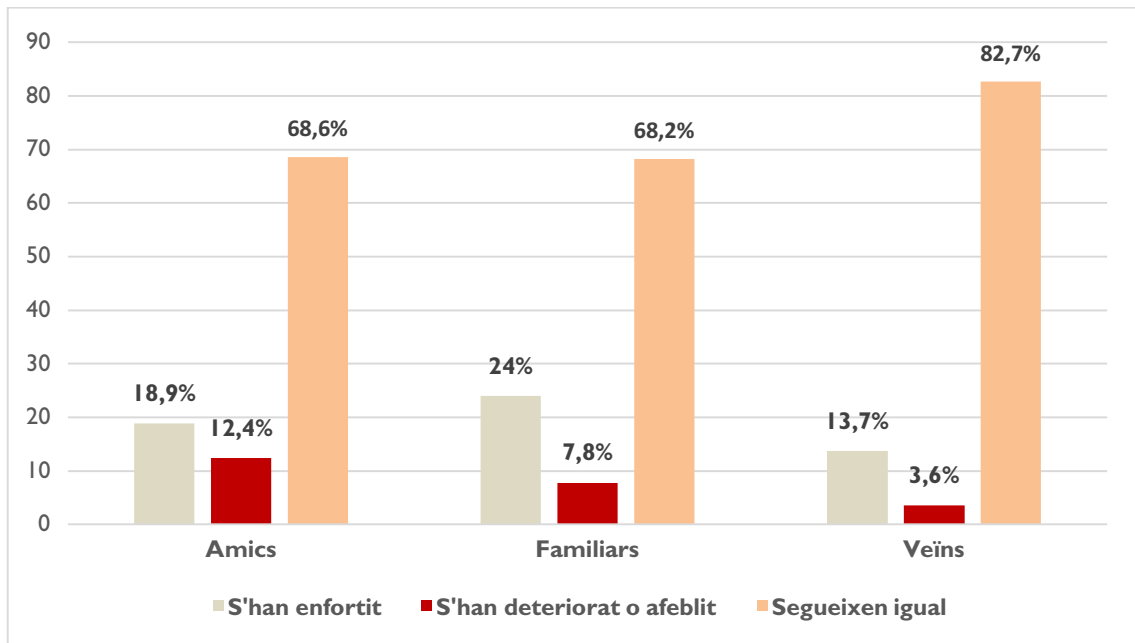
Taula 7. Xarxa de suport per nacionalitat

Xarxa de suport per nacionalitat			
		Espanyola	Estrangera
Alguna persona que et pot assessorar per fer gestions o papers	Abans	41,9%	43,6%
	Ara	38,0%	36,4%
	Diferència	-3,9	-7,2
Alguna persona que et pot ajudar a trobar una ocupació	Abans	25,6%	40,2%
	Ara	22,5%	29,5%
	Diferència	-3,1	-10,7
Alguna persona que ocasionalment pot prestar-te diners	Abans	39,3%	30,3%
	Ara	37,2%	26,3%
	Diferència	-2,3	-4
Alguna persona que ocasionalment et pot cuidar si estàs malalt o ajudar amb persones dependents o menors	Abans	52,7%	43,1%
	Ara	50,4%	42,8%
	Diferència	-2,3	-0,3
Alguna persona que pot oferir-te suport emocional	Abans	63,6%	61,3%
	Ara	65,1%	59,2%
	Diferència	+1,5	-2,1

Es reforcen els llaços familiars i comunitaris, encara que tenen cada vegada menys capacitat per donar suport

Aquesta situació excepcional ha modificat les nostres rutines de comportament i les nostres relacions socials. Tal com vèiem anteriorment, tot i que les xarxes de suport s'han debilitat, segurament pel desgast i enfonsament de les famílies, s'ha propiciat un enfortiment de les relacions. És a dir, aquesta crisi ha servit per enfortir relacions i les llars se senten més a prop de familiars, amics i veïns, però aquests han perdut la seva capacitat per donar ajuda. De fet, tot i les grans dificultats per mantenir el contacte habitual, són més les llars que senten que els llaços amb els familiars s'han fet més forts (24%) que les que els perceben més febles (7,8%). La millora de les relacions de veïnatge és un dels elements que més caracteritzen aquesta crisi, ja que el confinament ha afavorit un contacte més intens. La sensació de comunitat entre veïns gairebé quadruplica la de les llars que senten un deteriorament de les relacions (un 13,7% respecte d'un 3,6%).

Gràfic 12. Evolució de les relacions des de l'inici de la crisi

La solidaritat té més pes que l'egoisme

També són més habituals les accions de solidaritat que les d'egoisme, com posen de manifest les famílies enquestades. Per exemple, com anunciàvem en el bloc d'habitatge, cal recordar que un 34,3% de les llars de lloguer havia rebut facilitats per part del propietari per ajornar algun pagament. Fins i tot, un 4,1% assenyalava que havia negociat amb èxit una rebaixa en el lloguer. Per contra, els abusos de poder relacionats amb l'habitatge s'han donat en un 8,7% de les llars.

En l'àmbit laboral, es repeteix la tendència i les mostres de solidaritat tripliquen els intents d'abús de la situació en benefici propi (9,3% davant d'un 3,1%).

Taula 8. Situacions amb l'ocupador o proveïdors/clientes (en el cas d'autònoms)

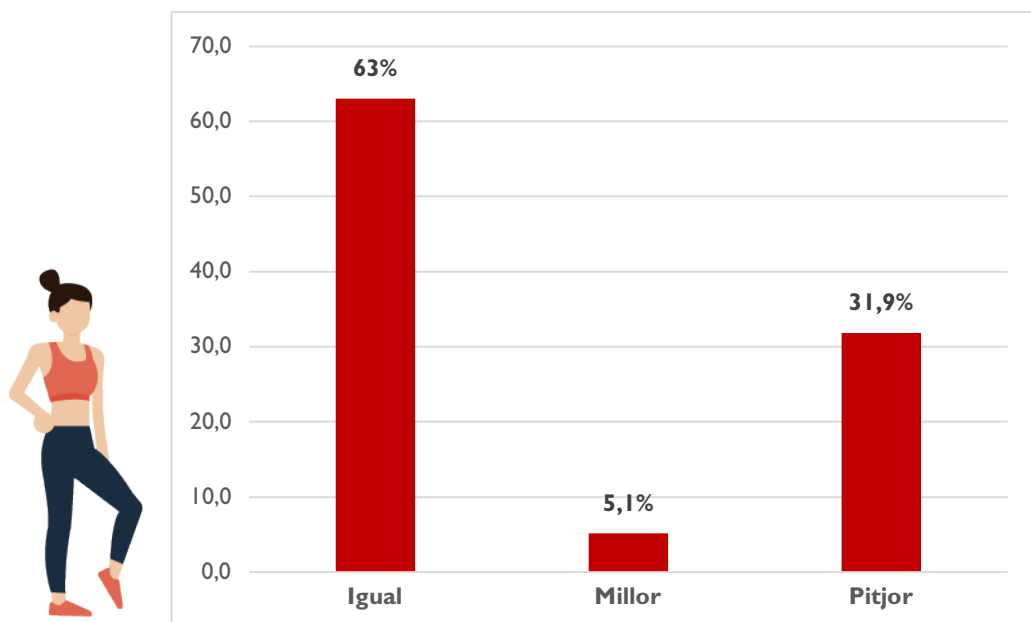
Situació	Percentatge de casos
He rebut mostres de solidaritat (em mantenen el salari sense anar a treballar, hi ha clients que em paguen sense prestar el servei, etc.)	9,3%
L'ocupador o proveïdor ha intentat abusar de la situació	3,1%
Cap de les dues situacions	87,5%

7. Estat de salut

La crisi i el confinament tenen un impacte negatiu sobre la salut, especialment sobre l'estat psicoemocional de les llars

En el període que portem de crisi, pràcticament una de cada tres llars (31,9%) ha vist com empitjorava l'estat físic general dels seus membres. Les mesures de confinament que han limitat les activitats a l'aire lliure poden ser causants d'aquesta situació. En aquest sentit, cal recordar que un 23,8% de les llars ha deixat de comprar medicaments que necessitava per no poder pagar-los.

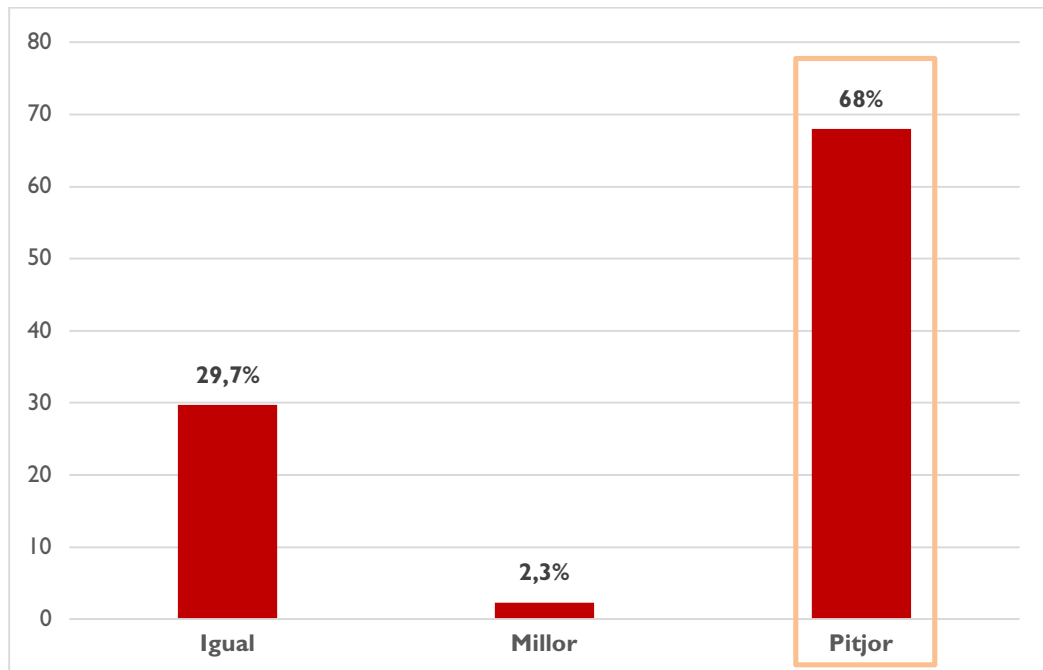
Gràfic 13. Evolució de l'estat físic dels membres de la llar durant la crisi

En el 68% de les llars la crisi de la COVID-19 ha provocat un increment de l'ansietat i/o la dificultat per dormir

En tot cas, és en l'àmbit psicològic i emocional en què la crisi té més impacte, cosa que no sorprèn, a la vista de les dades que hem analitzat amb anterioritat i que indiquen que la tensió i l'ansietat per les dificultats econòmiques, de convivència i d'incertesa davant el futur afecten un gran nombre de llars. De fet, un 68% dels informants assenyalen que l'estat psicoemocional dels membres de la seva llar ha empitjorat en els dos últims mesos.

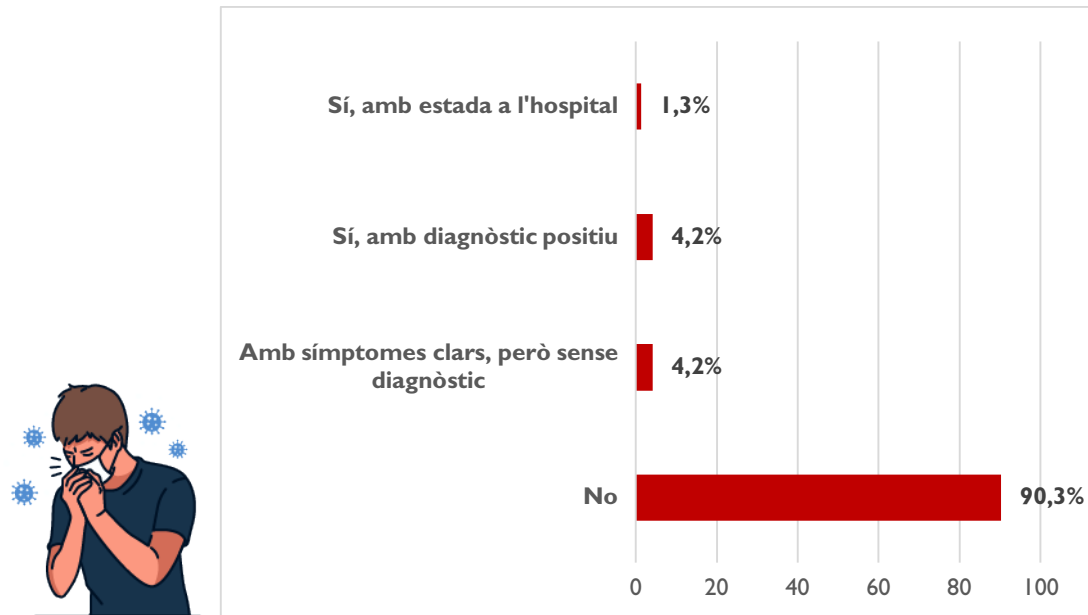
Gràfic 14. Evolució de l'estat emocional dels membres de la llar durant la crisi

Així, ansietat, estrès, dificultats per dormir, etc. també dificulten la convivència i incrementen els conflictes dins la llar. Si la situació s'allarga és d'esperar que la incidència d'aquests factors sigui encara més gran, ja que la incertesa laboral i econòmica té relació amb el risc o la presència de depressió, ansietat i cansament emocional, així com amb una baixa satisfacció general amb la vida. De fet, la incertesa laboral és considerada un problema de primer ordre per a la salut mental dels treballadors i genera efectes devastadors en tot tipus de perfils professionals i contextos econòmics.

Pel que fa a l'impacte sobre la salut de la COVID-19, veiem que ha estat significatiu. Gairebé un 10% de les llars han tingut algun membre malalt de coronavirus, si bé és cert que són el 5,5% dels que ha rebut diagnòstic positiu. De fet, un 1,3% ha tingut algú ingressat a l'hospital.

Gràfic 15. Hi ha hagut algun malalt de COVID-19 en la seva llar?

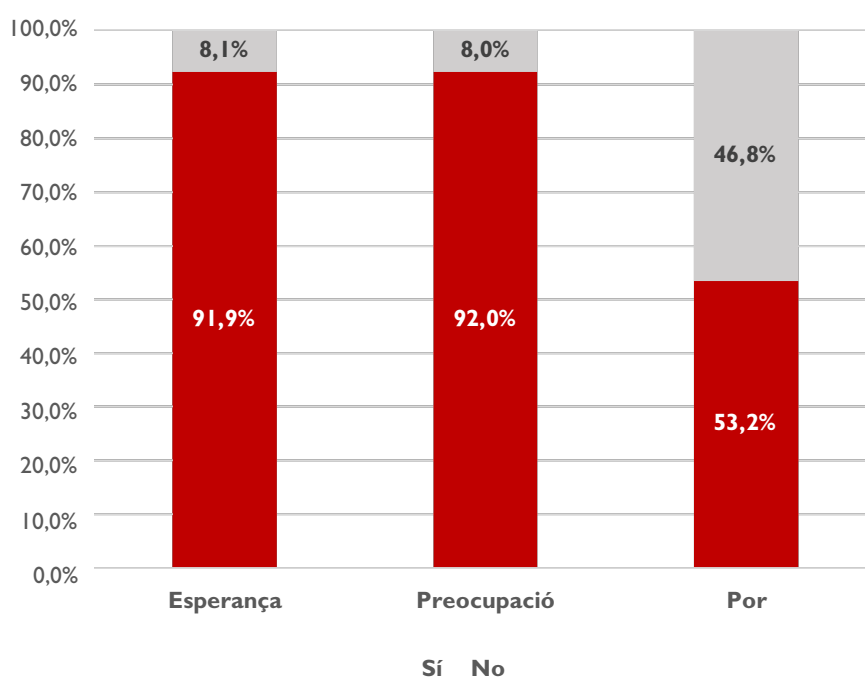
En concordança amb el que ha passat a l'Estat en l'àmbit sanitari, on les ciutats de la Diòcesi de Barcelona han estat dels nuclis urbans més afectats, el percentatge de llars amb algun membre malalt de COVID-19 és pràcticament el doble que a les llars del conjunt d'Espanya (5,5%).

8. Expectatives davant el futur

Preocupació i esperança, una sensació agredolça compartida per la majoria de les llars

Lògicament, una gran majoria de la població acompanyada per Càritas Diocesana de Barcelona (92%) viu la situació amb preocupació. No obstant això, aquesta emoció conviu amb una sensació d'esperança d'igual magnitud (91,9%).

Gràfic 16. Sensació que experimenta en aquests moments

Més de la meitat de les persones afirma sentir por davant la situació provocada per la COVID-19.

Un 53,2% de les persones acompanyades per Càritas Diocesana de Barcelona porten la preocupació fins a l'extrem de sentir por davant la situació present i futura que els espera en aquesta crisi.

Fitxa tècnica de la investigació

OBJECTE DE LA INVESTIGACIÓ: la investigació ha estat dissenyada per conèixer l'impacte de la crisi de la COVID-19 en les llars que acompanya Càritas Diocesana de Barcelona

ÀMBIT: diòcesi de Barcelona.

UNIVERS: llars de la diòcesi de Barcelona que han estat acompanyades per Càritas Diocesana de Barcelona i que han tingut algun tipus de resposta en el darrer any (febrer de 2019-febrer de 2020).

TIPUS DE MOSTREIG: mostres estratificades per nacionalitat de l'informant i pel programa d'atenció de Càritas Diocesana de Barcelona.

MIDA DE LA MOSTRA: n=475 entrevistes.

ERROR DE MOSTREIG: +/-4 per a un nivell de confiança del 95%.

PROCEDIMENT D'OBTENCIÓ DE LA INFORMACIÓ: entrevistes telefòniques a les llars amb un qüestionari precodificat, amb una durada de 20 minuts, que inclou enregistrament del consentiment per participar en l'estudi.

SELECCIÓ D'INFORMANTS PER A L'ENTREVISTA: població major de 18 anys, sustentadors principals o cònjuges.

PERÍODE DE RECOLLIDA DE DADES: del 18 al 25 de maig de 2020.

EQUIP DE TREBALL: el disseny i el treball de camp han estat realitzats de manera coordinada per l'equip d'estudis de Càritas Española i Zies, Investigación y Consultoría, que a la vegada s'han coordinat amb el Departament d'Anàlisi Social i Incidència de Càritas Diocesana de Barcelona per al desenvolupament i anàlisi final.